

editum, et a nobis ad litteram jam adductum in verb. CONFESSARIUS.

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

(231. Agere de singulis singulorum delictorum poenis immensi esset laboris. Vide tamen, ubi res postulat, de poenis delictorum ecclesiasticorum Thesaurum, *De poenis ecclesiasticis*, illustratum tamen a clarissimo P. Giraldis scholarum piarum, qui tum poenas omissas ab ipso Thesaurum supplevit, tum vel postmodum mutatas, vel omnino novas addidit.

(232. Hic vero præterire haud possumus, male auctorem, n. 184, secutum Ursayam, per text. in l. 18, c. *De transact.* asseruisse, licere reo in casu criminali, cui poena sanguinis imposita sit, corrumpere judicem, ex ratione illa, quod licet reo sanguinem suum et vexationem quoquo modo redimere.

(233. In mox allegata enim leg. 18, cod. *De transact.* habetur, quod accusatus de crimine capitali, excepto adulterio, transigere et pacisci potest impune, ut non habeatur pro confesso; idque quia cum agatur de vita hominis non præsumitur reus fateri

POENITENTIAE SACRAMENTUM.

ARTICULUS I.

Quoad ea quæ concernunt poenitentiae naturam, materiam, formam et ministerium.

SUMMARIUM.

1. Poenitentia unde dicta? — 2. Poenitentia dupliciter sumitur, nempe ut est virtus, et ut est sacramentum. — 3. Poenitentia ut virtus quid sit? — 4. Poenitentia ut sacramentum quid sit? — 5. Poenitentia sic sumpta est verum, et proprie dictum novæ legis sacramentum. — 6. Poenitentiae sacramentum est immediate institutum a Christo Domino inchoative adhuc vivente in carne mortali, simpliciter tamen, et absolute in effectu post resurrectionem. — 7. Sacramentum Poenitentiae est omnibus post baptismum in peccatum mortale lapsis omnino necessarium ad salutem in re, vel saltem in voto. — 8. Materia sacramenti Poenitentiae est duplex, scilicet proxima et remota. — 9. Materia proxima quæ sit? — 10. Actus poenitentis quare dicantur materia proxima? — 11. Materia remota quæ sit? — 12. Peccata quare dicantur materia remota? — 13. Peccatum originale, et peccata actualia ante baptismum commissa non sunt materia apta sacramenti Poenitentiae. — 14. Hinc si Judæus seu gentilis de recenti baptizatus sola peccata ante baptismum commissa vellet confiteri, ipse non posset absolvi. — 15. Materia remota sacramenti poenitentiae est duplex, videlicet necessaria, et sufficiens, et quæ sit necessaria? — 16. Et quæ sufficiens? — 17. Peccata jam rite confessa et absoluta esse materiam sufficientem sacramenti Poenitentiae, et esse fructuosum, et salubre denuo confiteri, ostenditur. — 18. Adducitur et solvitur instantia. — 19. Dictæ materiae necessariae, et sufficienti solet addi tertia materia remota, scilicet materia necessaria, sed non sufficiens, ut sunt peccata mortalia dubia. — 20. Forma sacramenti Poenitentiae quæ sit? — 21. Licet speculative loquendo sola illa duo verba *Absolve te*, vel æquivalentia sint de essentia formæ absolutionis, ac necessario exprimenda necessitate sacramenti. — 22. In praxi tamen tutius tenendum est requiri tanquam de essentia formæ sacramentalis etiam illa verba *a peccatis tuis*, vel saltem *a peccatis*. — 23. Aliter confessarius peccaret mortali-

delictum, sed periculi gravitate propter dubium litis eventum compulsus.

(234. Non videmus autem quomodo inferri ex hac lege possit, quod valeat reus in causa criminali, cui imposita sit poena sanguinis, judices corrumpere.

(235. Aliud enim est transactio, aliud est corruptio judicis. Transactio enim nil turpe in se continet, adeoque permitti potest, corruptio vero judicis mala in se est, adeoque nunquam permittenda.

RESPONSIO AUCTORIS.

(236. Quomodocumque intelligatur cit. lex, illam cum Ursaya sic intelligunt et explicant Bossius, in *Praxi*, tit. *De offic. pecun. corrupt.*, n. 1; Bellegard, in *Meth. rer. crimin.*, tract. 4, quæst. 32, n. 6, et Rainald., tom. I, cap. 4, § 6, n. 5, ubi sic expresse tradit: nam in *causa capitali, licitum est reo sanguinem suum et vexationem quoquo modo redimere*; l. *Transigere*, cod. *De transaction.* «Unde in causa capitali satis est, quod amittat id omne, quod dedit:» hinc non male dicendum est, me esse secutum. tam celebres, et in his rebus versatissimos auctores

ter, et exponeret sacramentum probabili periculo nullitatis sine necessitate, et contra justissimam voluntatem poenitentis. — 24. Absolutio est valida, sed illicita, si detur aliis verbis, quæ tamen non mutant sensum formæ ordinariæ, nec actum judicii, et afferuntur variæ similes formæ. — 25. Omnes dictæ, et similes formæ sunt validæ. — 26. Sunt tamen illicitæ. — 27. Absolutio data his verbis: *Ego te mudo a peccatis*, vel aliis verbis consimilibus a pluribus censetur insufficientis, et qui eam daret sub similibus verbis, peccaret mortaliter, sicuti mortaliter peccaret, qui extra casum necessitatis voluntarie relinqueret *Ego, et, in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti*. — 28. Omissio vero aliarum precum, si fiat aliqua rationabili causa, non est ne quidem peccatum veniale. — 29. Urgente aliqua necessitate, v. g. periculo mortis instantis, potest confessarius breviter dicere: *Ego te absolvo ab omnibus censuris et peccatis, in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti. Amen.* — 30. Absolutionis verba non præcisè et nudè indicant, et declarant poenitentem esse a Deo absolutum, sed vere, et per modum sententiæ judicialis, important absolutionem poenitentis a peccatis loco Dei a confessario, velut a iudice pronuntiatam. — 31. Absolutio non est valida, si proferatur modo de precativo. — 32. Alia, remissive. — 33. Absolutio a quibus et de quibus dari possit, vel non? remissive. — 34. Absolutio quibus dari possit, vel non? remissive. — 35. Minister sacramenti Poenitentiae est solus sacerdos. — 36. Non tamen quicumque sacerdos est talis, sed solum ille, qui præter potestatem ordinis, habet etiam potestatem jurisdictionis. — 37. Quæ requirantur in ministro sacramenti Poenitentiae ad valide et rite ejus officium exercendum? remissive. — 38. Ea, quæ concernunt ministerium sacramenti Poenitentiae quoad ejus approbationem; remissive. — 39. Ea, quæ concernunt ministri sacramenti Poenitentiae facultatem quoad absolutionem; remissive. — 40. Varia alia, quæ concernunt ministerium sacramenti Poenitentiae; remissive. — 41. De Poenit. sacr. temp. pestis, ibi.

(1. Poenitentia ex divo Isidoro l. vi *Etymologiar.*, c. ult., dicta est a nomine *pœna*, et

a verbo *teneo*, quasi idem sit *pœnitere*, ac *pœnam tenere*. Unde poenitens est *pœnam tenens*, et poenitentia est *pœnæ tenentia*, ut semper quis puniat in se ulciscendo quod commisit peccando. Sic in re omnes Catholicæ.

(2. Poenitentia dupliciter sumitur, nempe ut est virtus, et ut est sacramentum. *Communis*. (3. Poenitentia ut virtus, «est de testatio ac dolor animi de peccato quatenus est offensa et injuria Dei, cum intentione eam delendi, ac vindicandi, seu compensandi.» Estque in re ipsa contritio generatim sumpta, de qua *infra*. Sic in re communis. (4. Poenitentia ut sacramentum, est «absolutio hominis poenitentis facta certis verbis cum debita intentione prolatis a sacerdote jurisdictionem habente ex institutione divina efficaciter significantibus absolutionem animæ a peccato.» Sic Scotus, in 4, dist. 14. Seu, quod idem est, et captu facilius, «Est sacramentum novæ legis, quo homo vere poenitens, et confessus a sacerdote legitimo, certa verborum forma a peccatis absolvitur. Sic in re communis.

(5. Poenitentia sic sumpta est verum et proprie dictum novæ legis sacramentum. Est de fide certa inter Catholicos; habetur enim *Matth. xvi: Tibi dabo claves regni caelorum et quodcumque solveris super terram, erit solutum et in caelis*; et *Matth. xviii: Amen dico vobis, quaecumque alligaveritis super terram, erunt ligata et in caelis, et quaecumque solveritis super terram, erunt soluta et in caelis*; et est expresse definitum in pluribus conciliis, et novissime in *Trid.*, sess. xiv, can. 1: «Si quis dixerit, in catholica Ecclesia poenitentiam non esse vere et proprie sacramentum pro fidelibus, quoties post baptismum in peccata labuntur, ipsis Deo reconciliandis a Christo Domino institutum, anathema sit.»

(6. Unde patet, quod sacramentum Poenitentiae est immediate institutum a Christo Domino. Est de fide certum, ex mox adducto canone 1, sess. xiv, conc. *Trid.* Et quidem potestas absolvendi prædicta et promissa apostolis, adeoque sacramentum Poenitentiae inchoative institutum est a Christo adhuc vivente vita mortali, citat. c. xviii *Matth.*; simpliciter tamen et absolute in effectu institutum est post resurrectionem, Joan. xx, quando Christus apostolis dixit: *Accipite Spiritum sanctum: quorum remisseritis peccata, remittuntur eis, et quorum retinueritis retenta sunt.* Sic conc. *Trid.*, sess. xiv, c. 1, dicens: «Dominus autem sacramentum Poenitentiae tunc præcipue instituit, cum a mortuis excitatus insufflavit in discipulos suos dicens: *Accipite Spiritum sanctum: quorum remisseritis peccata, remittuntur eis, et quorum retinueritis, retenta sunt.* Quo tam insigni facto et verbis tam perspicuis potestatem remittendi et retinendi peccata ad reconciliandos fideles post baptismum lapsos apostolis, et eorum legitimis successoribus, fuisse communicatam, universorum Patrum consensus semper intellexit.»

(7. Sacramentum Poenitentiae est omni-

bus post baptismum in peccatum mortale lapsis omnino necessarium ad salutem in re, vel saltem in voto, eliciendo actum contritionis. Est certa, et indubitata inter Catholicos: habetur expresse in concilio *Tridentino*, sess. xiv, cap. 1, ibi: «Est autem hoc sacramentum Poenitentiae lapsis post baptismum ad salutem necessarium, ut nondum regeneratis ipse baptismus.» Unde sacramentum poenitentiae rectissime appellatur a sanctis Patribus *Secunda post naufragium tabula* naufragis præparata, prout habetur in cap. *Secunda post naufragium tabula*, *De poenitentia*, dist. 1, et a concilio *Tridentino*, cit. sess. xiv, canon. 2, ibi: «Si quis sacramenta confundens ipsum baptismum sacramentum Poenitentiae dixerit, quasi hæc duo sacramenta distincta non sint, atque ideo poenitentiam non recte secundam post naufragium tabulam appellari, anathema sit.»

(8. Materia sacramenti Poenitentiae est duplex, scilicet proxima et remota. *Communis*. (9. Materia proxima sunt actus poenitentis, videlicet contritio, confessio et satisfactio, de quibus *infra. Communis*. (10. Et hi actus poenitentis dicuntur materia proxima, quia proxime applicant materiam remotam, scilicet peccata, sacris clavibus, ut per absolutionem remitti possint; in omni enim sacramentum materia proxima dicitur id, quo materia remota proxime applicatur, ut, accedente forma, sacramentum proxime et immediate perficiatur, ut ablutio aquæ in baptismo, unctio chrismatis in confirmatione, traditio calicis, et ejuslibet respectivæ materiæ in ordine seu ordinibus, etc. (11. Materia remota sunt peccata actualia post baptismum commissa. *Communis*. (12. Et hæc peccata dicuntur materia remota, quia non sunt proxime, et immediate remissibilia, nisi mediantibus actibus poenitentis proxime applicentur sacris clavibus, ut per absolutionem remitti possint. *Communis*.

(13. Dicitur autem notanter, materiam remotam esse *peccata actualia post baptismum commissa*, quia peccatum originale, et peccata actualia ante baptismum commissa, non sunt materia apta sacramenti Poenitentiae, cum ipsa omnia deleantur per baptismum; et sacramentum Poenitentiae tanquam secunda post naufragium tabula institutum sit a Christo ad delenda peccata post baptismum commissa, ut docet Scotus in 4, dist. 4, q. 5, cum communi Catholicorum, et expresse definiit concilium *Tridentinum*, sess. xiv, canon. 1, ibi: «Si quis dixerit, in catholica Ecclesia poenitentiam non esse vere, et proprie sacramentum pro fidelibus, quoties post baptismum in peccata labuntur, ipsis Deo reconciliandis, a Christo Domino nostro institutum, anathema sit;» et ibidem canon. 2, ubi definit: «Poenitentiam appellari secundam post naufragium tabulam,» per verba adducta *supra*, n. 7. (14. Hinc si Judæus seu gentilis de recenti baptizatus sola peccata ante baptismum commissa vellet confiteri, ipse non posset absolvi, quia non afferret materiam aptam

hujus sacramenti Poenitentiae. *Communis.*

* An autem peccata mortalia commissa in ipsa susceptione baptismi, sive peccatum fictionis, ut vocant theologi (quod est illud quo quis adultus sine debito dolore peccatorum a se commissorum ad baptismum forte accedit, vel accedit cum voluntate aliquod peccatum mortale committendi) sit etiam materia hujus sacramenti poenitentiae, adeoque in confessione sacramentali explicanda, non audeat affirmare Ligorius, lib. vi, n. 427, sed pro parte affirmativa stant mordicus Tamburinus, lib. v, cap. 1, n. 2; Felix Potestas, in *Exam. confess.*, tom. I, part. iv, n. 3039; Suarez, aliique multi cum S. Bonaventura, D. Thoma, et S. Augustino, apud Ligorium, *loc. cit.**

(15. Materia remota sacramenti poenitentiae est duplex, videlicet necessaria, et sufficiens. Materia remota necessaria est omne peccatum mortale post baptismum commissum, et nunquam legitime confessum et absolutum. *Communis.* (16. Materia remota sufficiens est omne peccatum veniale, vel mortale jam rite confessum et absolutum. *Communis.*

(17. Quod peccata jam rite confessa et absoluta sint materia sufficiens sacramenti Poenitentiae, possintque denuo fructuose confiteri, et subjici clavibus Ecclesiae, ultra praxim communem piorum hominum saepe saepius peragentium confessiones, tum generales, tum certorum particularium peccatorum jam rite confessorum, et absolutorum, habetur expresse in Extravaganti *Inter communes*, incip. *Inter cunctas*, § *Ceterum*, De privilegiis, ibi: « Ceterum licet, sicut praedicitur, de necessitate non sit iterum eadem confiteri peccata, tamen, quia propter erubescendum, quae magna est poenitentiae pars, ut eorundem peccatorum iteretur confessio, reputamus salubre.»

(18. Non valet dicere, quod peccata jam rite confessa, et absoluta, et consequenter remissa non possunt iterum confiteri, ut absolvantur seu remittantur, cum non amplius exstet, quid absolvatur et remittatur. Non valet, inquam, quia de ratione sacramenti per se remissivi peccatorum, et collativi gratiae, non est quod actu semper remittat peccata, sed quod per se conferat gratiam sanctificantem, quae ex natura sua est remissiva peccati, si nondum fuisset remissum, ut patet in peccatore jam ante confessionem sanctificato per veram contritionem, ubi, licet sacramentum Poenitentiae tunc nihil remittat, confert tamen gratiam natura sua remissivam peccati, si nondum remissum esset; et tale peccatum mortale jam ante confessionem deletum per veram contritionem, adhuc est materia non solum sufficiens, sed etiam necessaria sacramenti Poenitentiae secundum omnes; adeoque a fortiori peccatum mortale jam rite confessum et remis-

(44) E. R. Si peccata mortalia dubia non includant certum peccatum veniale: scilicet si peccata dubia sint tam in ratione peccati mortalis, quam in ratione peccati venialis, tunc recte procedit do-

sum erit materia sufficiens remota, si nova accedat materia proxima, nempe nova dispositio poenitentis, scilicet novus dolor, et nova confessio ejusdem: et sic, quamvis sacramentum Poenitentiae non sit in tali casu remissivum peccati, cum non adsit; nec collativum primae gratiae sanctificantis, cum jam adsit; est tamen remissivum peccati, si adesset, et collativum gratiae secundae, seu augmenti prioris gratiae jam receptae, et remissivum poenae temporalis debitae peccatis jam antea remissis; idque ex opere operato, et virtute sacramenti, et non solum ex opere operantis, seu novae dispositionis, doloris, erubescens, aliorumque actuum poenitentis, per quos justus meretur gratiae augmentum, et remissionem poenae temporalis. Sic communis doctorum cum S. Tho., in 4, dist. 17, qu. 3, art. 3.

(19. Dictae materiae necessariae et sufficienti solet addi tertia materia remota, scilicet materia necessaria, sed non sufficiens; et pro tali materia assignantur peccata mortalia dubia, quae quidem sunt materia necessaria, quia sunt necessario aperienda in confessione, at non sunt materia sufficiens, quia sola peccata dubia sine additione materiae certae non sufficiunt pro obtinenda absolutione absoluta. Unde si daretur casus quod aliquis non haberet materiam certam praeteritam, nec jam confessam et absolutam, quam adderet, tunc posset solum ei impendi absolutio conditionata, cum non possit dari sententia absoluta et certa pro peccato dubio, sed solum dicta absolutio conditionata, quia sic consuleretur et saluti animae poenitentis et reverentiae sacramenti, cuius vitaretur irreverentia, quae posset oriri ex periculo quod poenitens careret materia supra quam caderet absolutio sacramentalis: et sic sacramentum esset nullum (44).

(20. Forma sacramenti Poenitentiae sunt verba absolutionis a sacerdote prolata, scilicet illa: *Ego te absolvo a peccatis tuis*, vel alia aequipollentia actum judiciale sententiae absolventis sufficienter exprimentia; habetur ex concilio Florentino, in decreto *Unionis*, ubi dicit: « Forma hujus sacramenti est: *Ego te absolvo*, » etc., et ex Tridentino, sess. xiv, c. 3, ubi dicit: « Docet praeterea sancta synodus, sacramenti Poenitentiae formam, in qua praecipua ejus vis sita est, in illis ministri verbis positam esse: *Ego te absolvo*, » etc. Quibus quidem de Ecclesiae sanctae more preces quaedam laudabiliter adjunguntur; ad ipsius tamen formae essentiam nequaquam spectant, neque ad ipsius sacramenti administrationem sunt necessariae.

(21. Licet speculative loquendo sola illa duo verba *Absolvo te*, vel aequivalentia, sint de essentia formae absolutionis, ac necessario exprimentia necessitate sacramenti. *Vide verb. ABSOLUTIO*, art. 3, num. 2.

ctrina auctoris. Verum si dubium sit tantum de mortali, non item de veniali incluso et inhaerenti, tunc locum habet doctrina posita sub n. 16.

(22. In praxi tamen tutius tenendum est, requiri tanquam de essentia formae sacramentalis etiam illa verba *a peccatis tuis*, vel saltem *a peccatis*. *Vide ibid.*, n. 3.

(23. Aliter confessarius peccaret mortaliter, et exponeret sacramentum probabili periculo nullitatis sine necessitate, et contra justissimam voluntatem poenitentis. *Vide ibid.*, n. 4.

(24. Absolutio est valida, sed illicita, si detur aliis verbis, quae tamen non mutant sensum formae ordinariae, nec actum iudicii; et afferuntur variae similes formae. *Vide ibid.*, n. 5.

(25. Omnes dictae et similes formae sunt validae. *Vide ibid.*, n. 6.

(26. Sunt tamen illicitae. *Vide ibid.*, num. 7.

(27. Absolutio data his verbis: *Ego te mundo a peccatis*, vel aliis verbis consimilibus, a pluribus censetur insufficientis; et qui eam daret sub similibus verbis, peccaret mortaliter, sicuti peccaret mortaliter, qui extra casum necessitatis voluntarie relinqueret: *Ego, et in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti*. *Vide ibid.*, n. 8.

(28. Omissio vero aliarum precum, si fiat aliqua rationabili causa, non est ne quidem veniale. *Vide ibid.*, n. 9.

(29. Urgente aliqua gravi necessitate, v. g. periculo mortis instantis, potest confessarius breviter dicere: « Ego te absolvo ab omnibus censuris et peccatis, in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti. Amen. » *Vide ibid.*, n. 11.

(30. Absolutionis verba non praecise et nude indicant, et declarant poenitentem esse a Deo absolutum, sed vere et per modum sententiae judicialis important absolutionem poenitentis a peccatis loco Dei a confessario, vel a iudice pronuntiatam. *Vide ibid.*, n. 12.

(31. Absolutio non est valida, si proferatur modo deprecativo. *Vide ibid.*, n. 13.

(32. Alia. *Vide ibid.* usque in finem.

(33. Absolutio a quibus et de quibus dari possit, vel non possit? *Vide d. verb. ABSOLUTIO*, art. 1 per totum.

(34. Absolutio quibus dari possit, vel non? *Vide d. verb. ABSOLUTIO*, art. 2, per totum.

(35. Minister sacramenti Poenitentiae est solus sacerdos. Communis inter Catholicos, et habetur expresse ex pluribus conciliis, et signanter ex concil. *Trid.*, sess. xiv, cap. 6, et canon. 10, et ex illo *Joan. xx*, ubi Christus solis apostolis jam antea in ultima coena in sacerdotem ordinatis postquam a mortuis resurrexerat, dixit: *Accipite Spiritum sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis*.

(36. Licet autem solus sacerdos sit legitimus sacramenti Poenitentiae minister, non tamen quicumque sacerdos est talis, sed solum ille qui, praeter potestatem ordinis, habet etiam potestatem jurisdictionis, id est legitimam jurisdictionem, vel ordinariam, vel saltem delegatam. Communis inter Catholicos; et clare patet ex perpetua traditione ac sensu Ecclesiae, et pluribus

conciliis, et praesertim ex *Trid.*, citat. sess. xiv, cap. 7, ubi expresse dicit: « Per suasum semper in Ecclesia Dei fuit, et verissimum esse synodus haec confirmat, nullius momenti absolutionem eam esse debere, quam sacerdos in eum profert, in quem ordinariam, aut subdelegatam non habet jurisdictionem. »

(37. Quae autem requirantur in ministro sacramenti Poenitentiae ad valide et rite ejus officium exercendum? *Vide verb. CONFESSARIUS*, art. 1 per totum.

(38. Ea, quae concernunt ministrum sacramenti Poenitentiae quoad ejus approbationem. *Vide verb. APPROBATIO* per totum.

(39. Ea quae concernunt ministri sacramenti poenitentiae facultatem quoad absolutionem. *Vide verb. ABSOLUTIO* per totum.

(40. Varia alia, quae concernunt ministrum sacramenti Poenitentiae. *Vide verb. CONFESSARIUS*, art. 4, per totum, et verb. SIGILLUM.

(41. * Poenitentiae sacramentum iis qui morbo pestis infecti sunt non tenetur per se prestare episcopus, cum ille agat per parochos, ut causa universalis per particulares; sed parochus omnino tenetur, quod et ratio suadet, et Decreta sac. congregationis approbata a Gregorio XIII declarant; quanquam administrare illud possit aut directe per se, aut adhibita opera alicujus sacerdotis ab ordinario approbati; nam si parochus omnino per se id agere deberet, caeteri parochiani morbo non affecti nollent tunc a parochio recipere sacramenta, eo quod sibi metuerent. *De synodo dioces.* lib. xiii, cap. 19, § 7, nov. edit.

ARTICULUS II.

Quoad ea quae concernunt contritionem et confessionem.

SUMMARY

1. Contritio in communi, prout est genus ad attritionem et contritionem, quid sit? — 2. Contritio sic generatim et in communi sumpta dividitur in contritionem perfectam et in contritionem imperfectam, seu attritionem. — 3. Contritio perfecta, quae est contritio simpliciter, et absolute dicta, quid sit? — 4. Quare dicatur contritio, et de hac in articulo mortis, remissive. — 5. Contritio imperfecta, seu attritio, quid sit? — 6. Quare dicatur attritio? — 7. Assignatur differentia inter contritionem et attritionem. — 8. An in attritione, ut poenitens sufficienter ad gratiam sacramenti poenitentiae percipiendam sit dispositus, aliquis Dei amor sit necessarius? ad num. 10. — 11. Attritio in sacramento poenitentiae quomodo dicatur fieri contritio et attritus fieri contritus. — 12. Ut attritio cum sacramento in re sufficiat ad justificationem peccatoris, requiritur quod procedat ex aliquo motivo supernaturali. — 13. Sufficit tamen dolor de peccatis ob metum poenarum temporalium, ut a Deo immiszarum vel immittendarum. — 14. Et a fortiori sufficit attritio, seu dolor de peccatis ob metum gehennae. — 15. Item sufficit attritio ob turpitudinem peccati supernaturaliter, seu ex fide cognitam. — 16. Item sufficit ille dolor, quo quis dolet se non dolere de peccatis, sicut deberet, si per hoc iudicet quod de suis peccatis vere dolet, sed non tam vehementi dolore ac deberet. — 17. Non sufficit ta-